

Lika möjligheter, stöd och service till personer med funktionsnedsättning – artikel 19 och 25

Karin Flyckt
Sakkunnig
Samordnare av funktionshindersfrågor

2018-05-25

2 § Socialstyrelsen har ett samlat ansvar, sektorsansvar, för genomförande av de funktionshinderspolitiska målen med anknytning till Socialstyrelsens verksamhetsområde. Socialstyrelsen ska inom ramen för detta ansvar vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga berörda parter.

(Förordning (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen)

Artikel 19. Rätt att leva självständigt och delta i samhällslivet

”Konventionsstaterna erkänner lika rätt för alla personer med funktionsnedsättning att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer och ska vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att underlätta att personer med funktionsnedsättning fullt åtnjuter denna rätt och deras fulla inkludering och deltagande i samhället”

Tillgång till personlig assistans – för många en förutsättning för ett självständigt liv

- Rättspraxis påverkar tillgången till personlig assistans negativt.
- De flesta vars statliga assistansersättning dras in får insatser från kommunen, men inte alla.
- Vanligt med mer begränsade alternativa insatser med andra syften än att tillgodose den enskildes samtliga hjälpbehov, exempelvis avlastningsinsatser för närstående.
- Det förekommer att barn beviljas boende enligt LSS istället för statlig assistansersättning eller kommunalt beslutad personlig assistans. Socialstyrelsen bedömer att det ur ett barnrättsperspektiv är viktigt att vidta åtgärder för att möjliggöra för barn med funktionsnedsättning att bo hemma även vid stora behov av hjälp och tillsyn.

År 2015 – juni 2016 förlorade 999 personer assistansersättning.

- Majoriteten hade återfått sin assistansersättning, 548 personer
- 20 procent (191 personer) fick kommunalt beslutad personlig assistans istället för statlig assistansersättning
- 10 procent fick hemtjänst eller boendestöd enligt SoL (90 personer),
- Flera fick någon form av särskilt boende:
 - 9 procent fick bostad med särskild service för vuxna enligt LSS (92 personer)
 - 1 procent fick boende för barn enligt LSS (14 personer), motsvarande andel i åldersgruppen 0–12 år var 5 procent
 - 4 procent fick särskilt boende enligt SoL (39 personer).
- Omkring en tredjedel (371) hade varken fått insatser enligt LSS, SoL eller statlig assistansersättning.

Barnboende minskar samtidigt som inflödet är relativt stort

- I oktober 2016 hade 986 barn och unga boende enligt LSS, varav 50 bodde i familjehem. Minskning med 24 procent sedan 2007.
- Mellan 2015 och 2016 fattades 296 nya beslut om barnboende enligt LSS (31 gällde barn 0-12 år). Året innan:
 - två barn bodde i andra boendeformer
 - tre barn hade annat stöd i hemmet, framförallt personlig assistans enligt LSS.
 - tretton barn hade assistansersättning enligt SFB.
- **Flertalet av barnen beviljades troligen insatsen på grund av skolgång på annan ort, men inte alla.**

Ökande väntetider påverkar möjligheten till att leva självständigt och delta i samhällslivet

Tabell 24. Beslut där verkställigheten dröjt mer än 6 månader

Antal månader	Antal beslut om LSS	
	2015	2016
7–9 månader	526	679
10–12 månader	342	405
13–17 månader	267	369
18+ månader	298	582
Totalt	1 433	2 035

Rättskapacitet (artikel 12) – individuellt självbestämmande

- Vanligt med genomförandeplaner inom LSS, något ovanligare att den enskildes delaktighet dokumenteras.
- Hälften av kommunerna erbjuder baspersonal kompetensutveckling i alternativ kompletterande kommunikation (AKK)
- Tre av fyra gruppbostad upplever att de har inflytande.

Barn och unga i LSS-boende

”Ja, alltså jag kan ju framföra min åsikter och så, men det är ju inte säkert att något händer”

”Barn med funktionsnedsättning om samhällets stöd”.
Barnombudsmannen 2016.

- Fler barn och unga i LSS-boende har genomförandeplaner.
- ... men alla kommer inte till tals.

Artikel 25. Hälsa

”Konventionsstaterna erkänner att personer med funktionsnedsättning har rätt att åtnjuta bästa möjliga hälsa och utan diskriminering på grund av funktionsnedsättning.”

Hälften så vanligt att personer med konstaterad hjärtinfarkt får rekommenderade vårdåtgärder, jämfört med övriga hjärtinfarktspatienter

Tabell 13. Relativa risker för PCI inom 0–6 dagar efter hjärtinfarkt. Personer som tillhör personkrets 1 och 3, LSS jämförs med övriga, åren 2008–2014

	IRR (95 % KI)
Referens (ej personkrets 1 eller 3)	1
Personkrets 1	0,41 (0,33–0,51)
Personkrets 3	0,54 (0,74–0,76)

Källa: Patientregistret och registret över insatser enligt LSS.

Förhöjd risk att dö i cancer för personer med insatser enligt LSS jämfört med övriga patienter

Tabell 5. Relativa risker för total dödlighet i cancer, orsaksspecifik dödlighet och dödlighet i bröstcancer, hos personer med insatser enligt LSS jämfört med övriga patienter

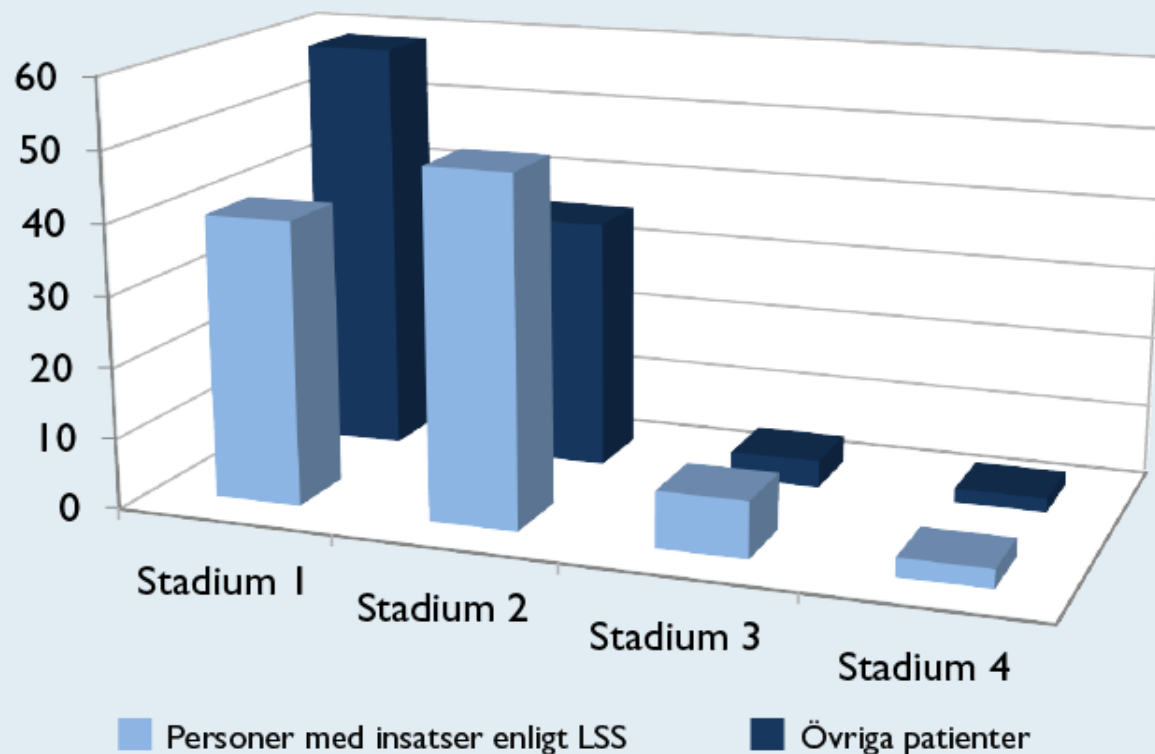
	IRR
<i>Total dödlighet i cancer</i>	
Personer med LSS-insatser	2,34
Övriga cancerpatienter	1
<i>Orsaksspecifik dödlighet</i>	
Personer med LSS-insatser	2,17
Övriga cancerpatienter	1
<i>Dödlighet i bröstcancer</i>	
Personer med insatser enligt LSS	1,66
Övriga bröstcancerpatienter	1

IRR = incidence rate ratio

Källa: Socialstyrelsens patientregister och registret över insatser enligt LSS (2012).

Senare diagnos – en orsak

Procent

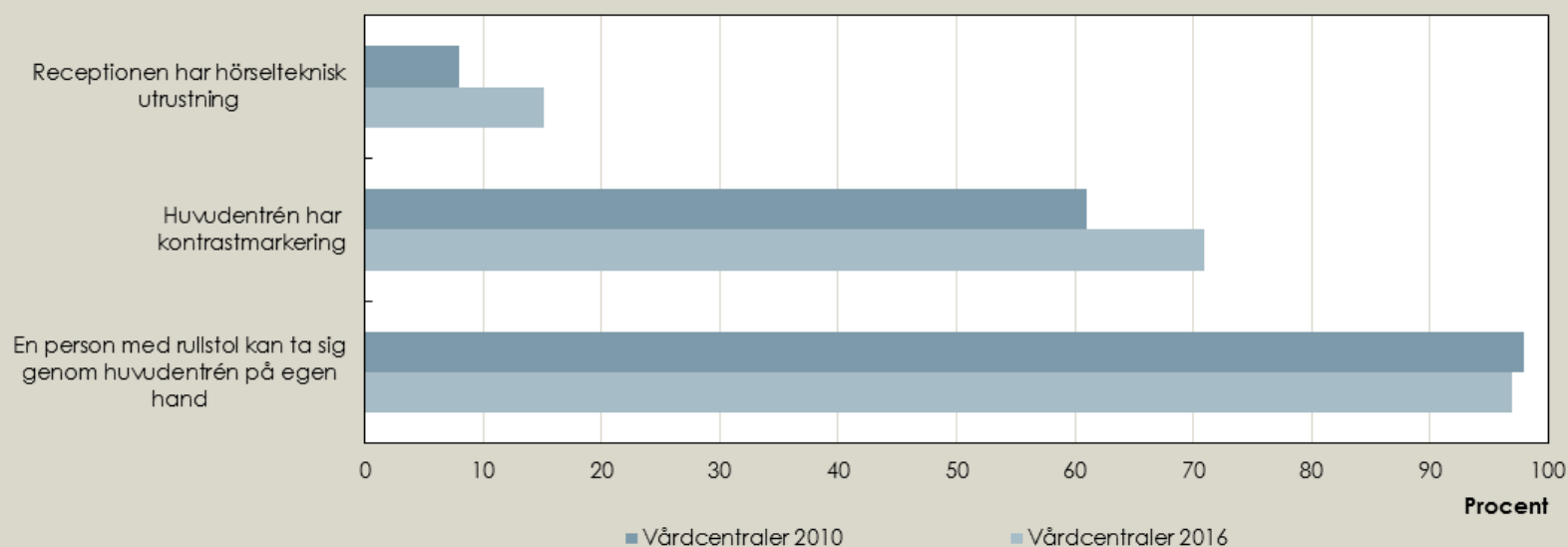

Källa: Socialstyrelsens bearbetningar av patientregistret och registret över insatser enligt LSS (2012).

Bristande tillgänglighet – ytterligare en orsak

Figur 11. Fysisk tillgänglighet på vårdcentraler

Andel vårdcentraler som uppfyller vissa tillgänglighetskriterier vid huvudentré och reception, 2010 och 2016.

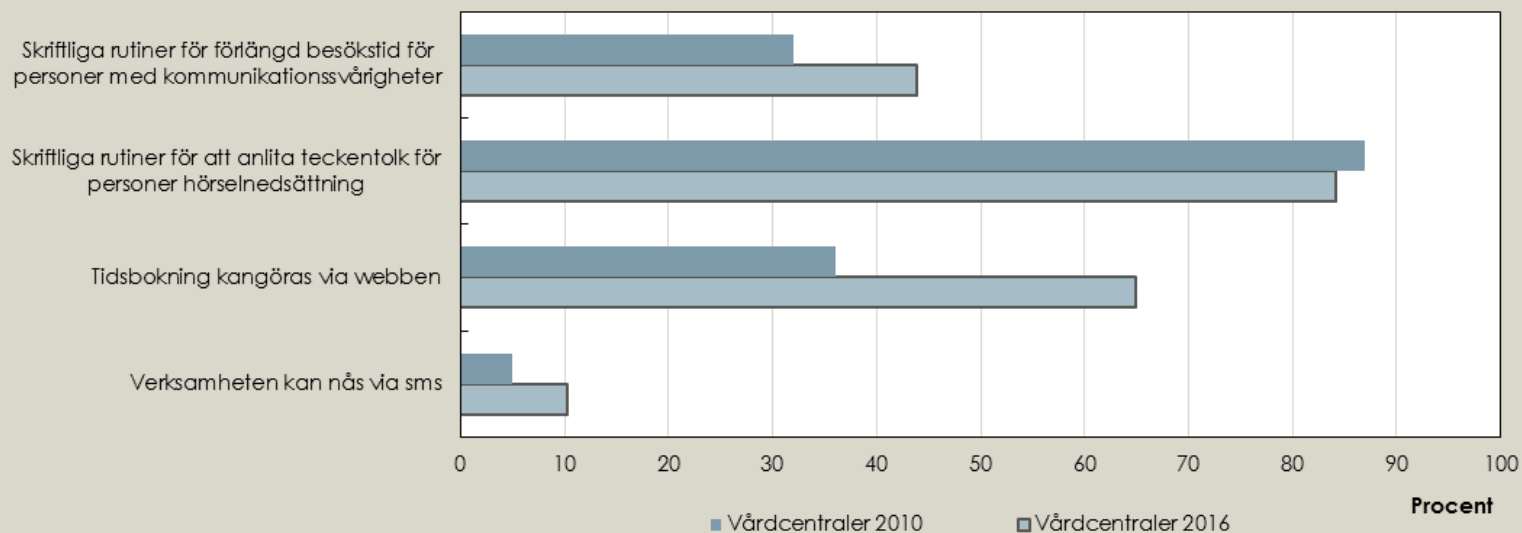
* Till exempel minislinga, teleslinga, mikrofoner.

Källa: Tillgänglighet ur ett funktionshindersperspektiv (Socialstyrelsen, 2016), Socialstyrelsens kartläggning av tillgänglighet (2016).

Forts.

Figur 16. Alternativa kommunikationssätt och kontaktvägar på vårdcentraler

Andel vårdcentraler och socialtjänstkontor med alternativa kommunikationssätt och kontaktvägar, år 2010 och 2016.

Källa: : Tillgänglighet ur ett funktionshindersperspektiv (Socialstyrelsen, 2016), Socialstyrelsens kartläggning av tillgänglighet (2016).

Artikel 16. Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp

Högre våldsutsatthet – sämre förutsättningar för stöd

- **Större utsatthet än hos många andra, särskilt kvinnor (34 vs 19 procent)**
 - Vanligt med våld i nära relationer men konsekvenserna av funktionsnedsättningen skapar beroendeställning, förstärker utsattheten
- **1/3 av kommunerna använder standardiserade bedömningsmetoder för att identifiera våldsutsatthet inom LSS (IFO: 67 procent)**
- **40 procent av verksamheter som ger stöd till funktionsnedsättning har rutiner för hur de ska agera vid misstanke om våldsutsatthet (IFO: 52 procent)**
- **Våld eller hot om våld har förekommit på omkring 35 procent av boende för vuxna enligt LSS**

Slutsatser

Sammanfattningsvis

- Återkommande mätningar
- Lägg ett pussel (befintliga indikatorer är sällan optimala)
- Analysera även hinder
- Uppmärksamma förbättringar
- Individperspektivet - en grundläggande förutsättning

Mer information finns på:
www.socialstyrelsen.se